ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر

ئويغانغان زېمىن

2

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

苏醒了的大地(2):维吾尔文/阿布都热依木·吾铁库尔著,—2版。—乌鲁木齐:新疆人民出版社,2000.7
ISBN7-228-02850-3

Ⅰ.苏… Ⅱ.阿… Ⅲ.长篇小说—中国—当代—维吾尔语(中国少数民族语言)Ⅳ.I247.5

中国版本图书馆CIP数据核字(2000)第30770号

苏醒了的大地(2) (维吾尔文)
阿布都热依木·吾铁库尔 著

新疆人民出版社出版
(乌鲁木齐市解放南路348号 邮政编码830001)
新疆新华书店发行
新疆金版印务有限公司印刷
850×1168毫米 32开本 17.25印张 3插页
2000年8月第2版 2000年8月第1次印刷
印数:1 — 5,000

ISBN7-228-02850-3/I·1008 定价:26.70元

مۇندەرىجە

بىرىنچى باب ئىبلىس ھەرىكەتتە 1
ئىككىنچى باب «ئەمدى نەيزىلەشمەيلى» 31
ئۈچىنچى باب پاجىئە مۇشۇ يەردىن باشلاندى ... 54
تۆتىنچى باب كاڭدىن چىققان «پەرىزات» 73
بەشىنچى باب قەشقەردىن خەت 94
ئالتىنچى باب «بالا سەركەردە» تۇرپاندا 117
يەتتىنچى باب جادۇگەرنىڭ ئەپسۇنى 135
سەككىزىنچى باب باشئەگىم جىلغىسىدا 158
توققۇزىنچى باب جىرجىس ھاجى 172
ئونىنچى باب قەشقەر ئاسمىنىدا تۇمان 201
ئون بىرىنچى باب يول، كۇچاغا 229
ئون ئىككىنچى باب سەكسەن قويغا بىر مىلتىق ... 242
ئون ئۈچىنچى باب «مېنىڭ بۇ بېشىمغا تاج
ياراشمايدۇ» 263
ئون تۆتىنچى باب ئەجەل كۆلەڭگىسى 274
ئون بەشىنچى باب ھاۋادا رادىئو دولقۇنلىرى 290
ئون ئالتىنچى باب ئۈرۈمچى قامال كۈنلىرىدە 303
ئون يەتتىنچى باب يول، قەشقەرگە 327
ئون سەككىزىنچى باب قانغا بويالغان دىيار 339

ئون توققۇزىنچى باب غەلىتە مەھبۇسلار 370
يىگىرمىنچى باب سىرلىق قاچقۇن 390
يىگىرمە بىرىنچى باب تۇمانلىق قىسمەت 407
يىگىرمە ئىككىنچى باب «ئۇرۇمچى سىزنى كۈتىدۇ» ... 431
يىگىرمە ئۈچىنچى باب سەرلەۋھىسىز پاراگىلار 454
يىگىرمە تۆتىنچى باب ھەسرەتلىك نىدا 521
يىگىرمە بەشىنچى باب قىسسىنىڭ ئاخىرى 536

بىرىنچى باب

ئىبلىس ھەرىكەتتە

يىلان يىلاننى يەپ، ئەجدىھا بولىدۇ.

— قەدىمكى غەرب ماقالى

1 رىۋ

رىۋايەت قىلىنىشىچە، ئىبلىس، يەنى ئازازىل ئەسلىدە خۇداغا يېقىن پەرىشتىلەرنىڭ بىرى بولۇپ، ھەممە پەرىشتىلەرگە دەرس ئۆتۈش مەرتىۋىسىگە يېتىپتىكەن؛ خۇدا ئۇنىڭ ئالىملىقى، پەم — پاراستى، قابىلىيىتى، ئىبادەتتىكى سادىقلىقى ۋە تەقۋادارلىقىغا قاراپ، ئاسماننىڭ ھۆكۈمرانلىقىنى، جەننەتنىڭ خەزىنىچىلىكىنى، ھەتتاكى يەر يۈزىنىڭ پادىشاھلىقىنىمۇ ئۇنىڭغا بېرىپتىكەن. كۈنلەردە بىر كۈن خۇدا يەر يۈزىنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن، پەرىشتىلەردىنمۇ ئالىمراق ۋە قابىلراق بىر مەخلۇق يارىتىش مەقسىتىدە تۇپراقتىن ئادەم ئاتىنى بىنا قىلىپ، ھەممە پەرىشتىلەرنى ئۇنىڭغا سەجدە قىلىشقا بۇيرۇپتۇ، پەرىشتىلەر بۇ بۇيرۇقنى دەرھال بەجا

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

كەلتۈرۈپتۇ. پەقەت ئىبلىسلا ئۆزىدىن ئالىمراق ۋە قابىلراق بولغان ئادەمنىڭ يارىتىلغىنىغا چىدىماي، «مەن ئوتتىن يارالغان تۇرسام، تۇپراقتىن يارالغان ئادەمگە نېمىشقا سەجدە قىلغۇدەكمەن» دەپ بويۇنتاۋلىق قىپتۇ ھەمدە بۇ ھەسەتخورلۇق، مەنمەنچىلىك ۋە تەكەببۇرلۇقى تۈپەيلى، شۇ ھامان خۇدانىڭ غەزىپىگە ئۇچراپ جەننەتتىن قوغلىنىپتۇ. بىراق، ئۇ ئۆزىنىڭ بۇنداق بەختسىزلىككە ئۇچرىشىنى ئادەمدىن كۆرۈپ، «سېنىمۇ ئۆزۈمگە ئوخشاش لەنەت-كەردى قىلمايدىغان بولسام» دەپ قەسەم ئىچىپ قىساس ئېلىشقا كىرىشىپتۇ ـ دە، ئاخىر پەيتى كەلگەندە ئادەم ئاتا بىلەن ھاۋا ئانىنى مىڭ بىر ھىيلە ـ نەيرەڭ بىلەن ئازدۇرۇپ جەننەتتىن ئايرىپ تاشلاپتۇ. شۇنىڭدىن باشلاپ، ئۇنىڭ ئۆزىمۇ پۈتۈن شۇم-لۇق، ياۋۇزلۇق، ھىيلە ـ مىكىر، سۇيىقەست، قارا نىيەتلىكنىڭ قاراڭغۇ كۆلەڭگىسى سۈپىتىدە تاكى قىيامەت كۈنىگىچە قارغىش ۋە لەنەت ئاستىدا خارۇ ـ زابۇن ياشايدىغان شەيتانغا ئايلىنىپ، ئادەمزاتنىڭ گۆشى بىلەن تېرىسى ئارىسىدا كۆزگە كۆرۈنمەي يۈرىدىغان بولۇپ قاپتۇمىش...

بۇغۇ رىۋايەت ياكى ئەپسانە، ئەلۋەتتە! ئەمما رېئال تۇرمۇشتا خۇددى شۇ ئىبلىسقا ئوخشايدىغان ئادەملەرنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا گۇمان قىلماسسىز، بەلكى ئۇنداقلارنى ئۆز كۆزىڭىز بىلەن كۆر-گەن، ھېچبولمىغاندا ئاڭلىغان ياكى بىرەر كىتابتىن ئوقۇغان بولۇشىڭىز مۇمكىن.

شۇنداق، شىنجاڭدىن بىرنەچچە مىڭ كىلومېتىر يىراقلىقتى-كى سىبىرىق دېگىز بويىغا جايلاشقان لياۋنىڭ ئۆلكىسىنىڭ كىچىك-كىنە بىر كەنتىدىكى ۋەيران بولغان پومېشچىك ئائىلىسىدە يېڭى كالېندار ھېسابى بىلەن 1897 ـ يىل 1 ـ ئاينىڭ 18 ـ كۈنى دۇنياغا كەلگەن بىر بوۋاقنىڭ ئاخىر بېرىپ، رېئال تۇرمۇشتىكى

ئېلىس بولۇپ قېلىشنى ھېچكىم ئويلىمىغان بولغىيدى!

بىر رىۋايەتتە ئېيتىلىشىچە، تېمورچىن يەنى چىڭگىزخان ھەر ئىككى مۇشتۇمى مەھكەم تۈگۈلگەن ۋە بارماقلىرى ئارىسىدىن قان تېمىپ تۇرغان ھالەتتە تۇغۇلغان ئىمىش. تۇغۇت ئانىسى ئۇنىڭ بارماقلىرىنى قايرىپ قارىسا، ھەر ئىككى ئالىقىنىدا ئۇيۇپ قالغان قان پارچىسى تۇرغۇدەك، موڭغۇل قېرىلىرى بۇ ئىشنى ئاڭلاپ «خۇدانىڭ ئۆزىگە ئامانەت!» دەپ ئەنسىرىگەنىكەن. ئەمما بىز يۇقىرىدا ئېيتقان بوۋاقتا بولسا ھېچقانداق غەلىتىلىك كۆرۈنمەيتتى. ئۇ ئادەتتىكى بوۋاقلاردەك كۆزلىرىنى يۇمۇپ ئانچە — مۇنچە يىغلاپ قوياتتى، خالاس. شۇنىڭ ئۈچۈن بولسا كېرەك، ئاق سۈتۈمنى ئاققا ساغدىم، كۆك سۈتۈمنى كۆككە دەپ، ئۇنى ئاق سۈتى بىلەن بېقىپ ئۆستۈرگەن ئانىسىمۇ ياكى يەتتە يېشىدىن باشلاپ ئۇنىڭ ئاغزىغا ئىلىم سېلىپ، كۇڭزى، مېڭزى قاتارلىق مەشھۇر مۇتەپەككۇرلارنىڭ ئىنساپ، دىيانەت، مېھىر — شەپقەت، ۋاپا ۋە ساداقەت ھەققىدىكى ئەخلاق كىتابلىرىنى يادقا ئالدۇرغان ئۇستازلىرىمۇ، بۇ بالىنىڭ ئاخىر بېرىپ، بىر قانخور جاللاتقا ئايلىنىپ قېلىشىنى ھەرگىز خىيالىغا كەلتۈرمىگەن بولغىيدى! ئەكسىچە، ئۇلار بۇ بالىنىڭ قويۇق قاشلىرى ئاستىدا پارقىراپ تۇرغان يوغان كۆزلىرى ۋە كەڭ پېشانىسىگە قاراپ، ئۇنى «چوقۇم ئەقىللىق ۋە يارامىلىق ئادەم بولىدۇ» دەپ ھۆكۈم قىلىشتى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئاتا — ئانا ۋە ئۇرۇق — تۇغقانلىرى ئۇنى ئوبدان ئوقۇتۇشقا كۆڭۈل بۆلدى ۋە ئاخىر 1917 — يىلى ياپونىيىگە ئوقۇشقا ئەۋەتتى. بۇ يىگىرمە ياشلىق يىگىت ياپونىيىنىڭ پايتەختى توكيودىكى «مىڭجى» داشۆسىدە سىياسىي — ئىقتىساد پېنىنى ئۆگىنىشكە، ماركسىزم بىلەنمۇ تونۇشۇشقا باشلىدى.

بۇ چاغلاردا ئىچكى جۇڭگودىكى چوڭ — كىچىك مىللىتا-

رىستلار ھوقۇق ۋە يەر ــ زېمىن تالىشىپ بىر ــ بىرى بىلەن قان بولۇشۇۋاتاتتى. قايسىسى زور كەلسە ئاجىزلىرىنى يۇتۇپ كەت- مەكتە ۋە شۇ يول بىلەن ئۆزىنىڭ تەسىر دائىرىسىنى كېڭەيتمەكتە ئىدى. بۇنداق قاراشتا، كىم ھەربىي ھوقۇقنى ئىگىلەشكە ۋە قوشۇن تارتىشقا ماھىر بولسا، ئۇنىڭ قولى ئۇزۇن بولۇپ ئامەت شۇنىڭ، جاھان شۇنىڭ، ئىش شۇنىڭ، ئاتاق شۇنىڭ بولۇۋاتاتتى. قىسقىسى، زېمىنى كەڭ، بايلىقى مول بۇ قەدىمكى مەدەنىيەت يۇرتى خۇددى تارىختىكى «ئۇرۇشقاق بەگلىكلەر» ياكى «ئۈچ پادىشاھلىق» دەۋرىدىكىگە ئوخشاش قارا نىيەتلىك ياۋۇز تەۋەككۇل- چىلەرنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدىغان سەھنىسىگە ئايلىنىپ قالغانىدى. قويۇق قاشلىرى ئاستىدىكى يوغان بۆرە كۆزلىرىدىن ئىچكى دۇنيا- سىدىكى دەھشەتلىك ھېرىس ئۇچقۇنلىرى چاچراپ تۇرىدىغان بايىقى يىگىتمۇ ئەمدى ئۆز كۆڭلىدە پۇكۇپ كەلگەن مۇددىئالىرى- نى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا پۇرسەت كەلدى دەپ ئويلىدى ــ دە، توكيودىكى «مىگجى» داشۆسىدە سىياسىي ــ ئىقتىساد ئۆگىنىشنى تاشلاپ ۋەتەنگە قايتتى ۋە ئىشنى ھەربىي ھوقۇق ئىگىلەشتىن باشلاش ئۈچۈن، يۇننەن ئۆلكىسىدىكى ھەربىي مەك- تەپكە كىردى ھەمدە شۇنىڭدىن باشلاپ، كۆل رەڭ ھەربىي كىيىم كىيىپ، پاچاقلىرىغا گوجەي يۆگەپ، بېلىنى تاسما بەلۋاغ بىلەن مەھكەم باغلىدى.

بۇ يىگىت رومانىمىزنىڭ بىرىنچى قىسمىدىن باشلاپ كىتاب- خانلىرىمىزغا تونۇش بولۇپ كېلىۋاتقان شېڭ شىسەي ئىدى.

ئۇ بايىقى ھەربىي مەكتەپنى ئوفىتسېرلىق دەرىجىسى بىلەن پۈتتۈرگەندىن كېيىن، چوڭ ــ كىچىك مىلىتارىستلارنىڭ بوسۇغى- سىنى ياقلاپ يۈرۈپ، ئاخىر شەرقىي شىمال ئۆلكىلىرى بويىچە چوڭ مىلىتارىستلارنىڭ بىرى ئاتالغان گوسۇڭلىڭنىڭ ھۇزۇرىدا

جۇڭشياۋ (پود پولكوۋنىك) دەرىجىلىك مۇشاۋىرلىققا ئېرىشتى ۋە غۇنچە بوي كەلگەن قىرقىم چاچلىق قالماق چىراي بىر قىزغا ئۆيلەندى. بۇ قىز گوسۇڭلىڭنىڭ جىيەن قىزى چۇيۇفاڭ ئىدى. 1923 ـ يىلى گوسۇڭلىڭ ئۆزىگە يارامىلىق ئىز باسارلار يېتىشتۈرۈش مەقسىتىدە شېڭ شىسەي بىلەن چۇيۇفاڭنى ياپونىيىگە ئوقۇشقا ئەۋەتتى. شېڭ شىسەي ياپونىيە قۇرۇقلۇق ئارمىيە داشۆسىگە، ئۇنىڭ خوتۇنى چۇيۇفاڭ توكيودىكى قىزلار داشۆسىگە كىردى. 1925 ـ يىلى گوسۇڭلىڭ ئۆزىدىن چوڭراق مىلىتارىست جاڭ زولىنغا قارشى قوزغىغان ھەربىي ئۆزگىرىشتە مەغلۇپ بولۇپ ئۆلگەندىن كېيىن، باشپاناھسىز قالغان شېڭ شىسەي ئۆزىنى جياڭ جيېشىنىڭ قۇچىقىغا ئاتتى ۋە ئۇنىڭ ياردىمى بىلەن ياپونىيىدە ھەربىي مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، 1927 ـ يىلى ۋەتەنگە قايتقاچ، گومىنداڭ ئارمىيىسى باش قوماندانلىق شتابىنىڭ شاڭشياۋ (پولكوۋنىك) دەرىجىلىك مۇشاۋىرلىقىغا تەيىنلەندى. كېيىنكى چاغلاردا ئۇنىڭ جياڭ جيېشى ئالدىدا ئۆزىنى «مەن سىزنىڭ ئوقۇغۇچىڭىز مەن» دېيىشىنىڭ سەۋەبى ئەنە شۇ ئىدى.

كۈز كۈنلىرىنىڭ بىرى. شېڭ شىسەي چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن، ياتاق ئۆيىدىكى يوغان بويئەينەك ئالدىغا كېلىپ توختىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئارقىغا تارالغان قارا چاچلىرى، قېلىن قاشلىرى ئاستىدا پارقىراپ تۇرغان بۆرە كۆزلىرى، قويۇق بۇرۇتى ئۈستىدە چاپلاپ قويغاندەك كۆرۈنىدىغان يوغان بۇرنى، ماش رەڭ ھەربىي كىيىمگە لىق كەلگەن تولغۇن گەۋدىسىگە بىردەم قاراپ تۇرۇپ قاتتىق بىر ئۇھ تارتتى. يۇمشاق دىۋاندا پوفايكا توقۇپ ئولتۇرغان خوتۇنى دەرھال ئۇنىڭغا قاراپ «سىزگە يەنە نېمە بولدى؟» دېدى.

— ھەي سۆيۈملۈكۈم، گېپىمگە قۇلاق سال، خېلى كۈنلەردىن بېرى مېنىڭ يۈرىكىمنى ئېچىشتۇۋاتقان دەردلىرىمنى ساڭا ئېيت-

سام «ناشۇكۇرلۇك قىلماڭ» دەپ مېنى ئەيىبلەپ كەلدىڭ. ئويلاپ باق، مەنزە، ئۆمۈرنىڭ ئالتۇن دەۋرى بولغان مۇشۇ نەۋقىران ياشلىقىم، مۇشۇ يولۋاستەك بەستىم، مۇشۇ قابىلىيىتىم بىلەن بۇ لايغەزەل، قىمارۋاز، بىكار تەلەپ مۇشاۋىرلار ئارىسىدا قورسىقى تويسا بۇرۇتىنى يالاپ ياتىدىغان مۇشۇككە ئوخشاش كۈنۈم ئۆتكە-نىگە شۈكۈر قىلىپ يۈربۈېرەمدىمەن؟ ياق، ياق! مۇنداق ئېتى ئۇلۇغ، سۇپۇرىسى قۇرۇق مەنسەپكە گول بولۇپ يېتىشنى خالىماي-مەن. «ئۇرۇشقاق بەگلىكلەر»نى ئىنقىراز قىلىپ، شۇ چاغدىكى جۇڭگو قۇرۇقلۇقىدا تۇنجى قېتىم يېگانە خانلىق تەختىگە ئولتۇر-غان چىڭ سىخۇاڭ بىلەن «ئۈچ پادىشاھلىق» دەۋرىدىكى پادىشاھ-لارنىڭ بىرى بولغان ليۇبى قانچىلىك ئادەم ئىدى دەيسەن! دۇنيانى زىلزىلىگە كەلتۈرگەن چىڭگىزخانچۇ؟ ناپولېئونچۇ؟ ناپو-لېئونمۇ ئاددىي ئوفىتسېرلىكتىن خانلىققا كۆتۈرۈلمىگەنمىدى؟

گەپ شۇ يەرگە يەتكەندە، چۇيۇفاڭ ئۆز ئېرىنىڭ تارىختا ئۆتكەن مەشھۇر كىشىلەرنىڭ تەرجىمىھاللىرىنى ناھايىتى قىزىقىپ ئوقۇيدىغانلىقىنى ئېسىگە ئېلىپ، غەلىتە بىر تەبەسسۇم بىلەن مۇنداق دېدى:

— سىزنىڭمۇ خان بولۇش نىيىتىڭىز بارمۇ نېمە؟ مەنغۇ سىزنىڭ ئىرادە ۋە قابىلىيىتىڭىزگە قايىلمەن، ئەمما، جۇڭگودا خانلىق تۈزۈمىنىڭ بىكار بولغانلىقىنى ئۇنتۇپ قالماڭ.

— ياق ئەزىزىم، سەن مېنى ياخشى چۈشىنىسەن. ماڭا قارا، جۇڭگودا خانلىق تۈزۈم بىكار قىلىنغىنى بىلەن بۇ مەملىكەت خۇددى كەلكۈندىن كېيىن، ئۈزۈن يىللىق قۇرغاقچىلىقتا چاك — چېكىدىن يېرىلىپ لاتقىنىڭ يۈزىدەك پارچە — پارچە بولۇپ كەتكەن. بۇنداق مەملىكەتتە بىرەر ئۆلكىنىڭ ئالىي ھۆكۈمدارلىقى-نى قولغا كەلتۈرۈش ئانچە قىيىن ئىش ئەمەس. شۇنداق، ھېچ

قىيىن ئىش ئەمەس. ئاسمان خۇداسى نېسىپ قىلىپ بىرەر چەت ئۆلكىگە، مەسىلەن، شىنجاڭ ياكى ئىچكى موڭغۇلغا بېرىپ قالسام، باشقىچە بىر ۋەزىيەت يارىتىپ مۇرادىمنى ھاسىل قىلىشقا كۆزۈم يېتىدۇ. مەسىلەن، بىرەر قېرى مەنسەپدارنى تاپىمەن ــ دە، ئۇنىڭغا ساداقەت بىلدۈرۈپ قويىنىغا كىرىمەن. ئۇ ئۆلگەندىن كېيىن، ھوقۇقىغا ۋارىسلىق قىلىشنى قولغا كەلتۈرىمەن، خالاس! ھېچبولمىغاندا بىرەر موڭغۇل قەبىلىسىنىڭ ئىچىگە سۇقۇنۇپ كىرىمەن ــ دە، موڭغۇل قىياپىتىگە كىرىۋېلىپ، موڭغۇل ۋاڭىنىڭ ئىخلاسمەن ئوغلى بولۇۋالىمەن. ۋاڭ ئۆلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ قەبىلىسى ماڭا قالامدۇ؟ دۇنيادا قىلاي دېسە ئىش جىق!

— بۇ بولمىغان گەپ، — دېدى چۇيۇفاڭ، ئۇنىڭ كېيىنكى سۆزلىرىدىن نارازى بولغاندەك تۇمشۇقىنى تۇرۇپ، — مېنى ئەمدى موڭغۇللارنىڭ ئىس پۇراپ تۇرىدىغان كىگىز ئۆيىگە ئاپىرىپ قويماقچىمۇ سىز؟

— ياق ئەزىزىم، گېپىمنى چۈشەنمەي قاپسەن، — دەپ ئىزاھات بېرىشكە باشلىدى شېڭ شىسەي، بــۇرۇتــىــنــى سىــلاپ تۇرۇپ، — موڭغۇللارنى تىلغا ئالغىنىمدا، ئالاھىدە ئەسكەرتىش بىلەن «ھېچبولمىغاندا» دېگەن شەرتلىك ئىبارىنى ئىشلەتكىنىمگە دىققەت قىلمىغان ئوخشايسەن. ساڭا ئوخشاش مۇدەنگۈلنى چۆلگە ئاپىرىپ تاشلاشقا مېنىڭ كۆڭلۈم قىيامتى؟ ئەمما ئۆز دەۋرىدە پادىشاھ خەن ۋۇدىنىڭ بۈيۈك مەقسەتلىرى ئۈچۈن مەلىكە جيې يۈنىڭ شاھانە ئوردىلارنى تەرك ئېتىپ، ئۆز ئىختىيارى بىلەن ياۋايى ئۇيسۇنلار ئارىسىدا، خۇددى سەن ئېيتقاندەك پۇراپ تۇرىدىغان كىگىز ئۆيلەردە ئەللىك يىل ئۆمرىنى ئۆتكۈزگەنلىكىنى ئېسىڭگە سېلىپ ئۆتمەكچىمەن. بىز ئۆز مەقسىتىمىزگە يېتىش يولىدا ھەرقانداق ئىشقا تەييار تۇرۇشىمىز كېرەك. موڭغۇل ۋاڭىغا

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ئىخلاسمەن ئوغۇل بالا بولۇش مەسىلىسىگە كەلسەك، بۇ ھەرگىز مېنىڭ ئاساسىي نىشانىم ئەمەس. مېنىڭ ئاساسىي نىشانىم بىرەر ئۆلكىنىڭ ھۆكۈمدارلىقىنى قولغا كەلتۈرۈش دېدىمغۇ، ۋەسسالام.

— سىز ھەرقانداق ئىشقا قابىل ئادەمسىز، — دېدى چۇيېۇفاڭ، — سىزنىڭ ئالىي مەقسەتلىرىڭىز ئۈچۈن جېنىم تەسەددۇق، سىز چوقۇم مەقسەتكە يېتىسىز.

— ئىلاھىم ئېيتقىنىڭ كەلسۇن! — دېدى شېڭ شىسەي قولىغا تاماكا ئېلىۋېتىپ.

چۇيېۇفاڭ ئۇنىڭغا نازىلىنىپ تۇرۇپ دەرھال سەرەڭگە چېقىپ بەردى.

2

ئۇلارنىڭ تىلىكى تېزلا ئەمەلگە ئېشىپ قالدى.

بۇ كۈنلەردە ياڭ زېڭشىنىنىڭ ئورنىغا ئولتۇرغان جىڭ شۇرېن ئۆز ھاكىمىيىتىنى مۇستەھكەملەش ۋە كۈچەيتىش غەرىزىدە، كۈچلۈك بىر قوشۇن تۈزۈشكە كىرىشىپ، ئۈرۈمچىدە ھەربىي مەكتەپ تەسىس قىلغان، گېرمانىيىدىن قورال ـ ياراغ، سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ھەربىي ئايروپىلان سېتىۋالغان، ئاۋئاتسىيە مەكتىپى قۇرۇشقىمۇ تەييارلىق كۆرۈپ قويغانىدى ۋە ئۆز يېقىنلىرىنىڭ پەرزەنتلىرىنى گېرمانىيىگە ئوقۇشقا ئەۋەتتى. بىراق يېڭىدىن تەسىس قىلىنغان ھەربىي مەكتەپ ۋە قوشۇننى تەربىيىلەشكە شىنجاڭدا ياراملىق ھەربىي مۇتەخەسسىسلەر ناھايىتى كەمچىل ئىدى. شۇڭا ھەربىي مۇتەخەسسىس تېپىپ كېلىش نىيىتىدە نەنجىڭغا مەخسۇس كىشى ئەۋەتتى. يۇقىرىدا بايان قىلغىنىمىزدەك، شېڭ شىسەي نەنجىڭدىكى خىزمىتىدىن بىزار، يېڭى بىر ئاشىيانىغا ئىنتىزار بولۇپ

ئىچى پۇشۇپ يۈرگەندە، تەقدىر ـ ئىرادە ئۇنى جىڭ شۈرىن ئەۋەتكەن ھېلىقى كىشىگە ئۇچراشتۇرۇپ قويدى. ئۇ ئۆز ئارزۇلىرىغا يېتىش يولىنىڭ بۇنداق تاسادىپىيلىق بىلەن ئېچىلغىنىغا خۇش بولۇپ دەرھال سەپەرگە جابدۇندى ۋە كۈندىلىك خاتىرە دەپتىرىگە مۇنۇ قۇرلارنى يېزىپ قويدى:

«مىنگونىڭ 18 ـ يىلى[①]6 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى... ئاسمان خۇداسىغا مىڭ قەتلە شۈكرىكىم، مۇراد ـ مەقسەتكە يەتمەكنىڭ تۇنجى مەنزىلى كۆز ئالدىمدا نامايان بولدى. نەچچە ۋاقىتتىن بېرى خىيال بولۇپ كۆرۈنگەن ئىشلار رېئاللىققا ئايلانماقتا. مېنىڭ ئىقبال يۇلتۇزۇم چۆل ـ جەزىرە دەپ تونۇلۇپ كېلىۋاتقان يىراقتىكى شىنجاڭ ئاسمىنىدا كۈلىدىغان ئوخشايدۇ. بۇ قېتىم جاننى ئالقانغا ئېلىپ قويدۇم. بېرىش بار، قايتىش يوق.»

بىراق، ئۇزۇنتۇرا جىڭ شۈرىن شېڭ شىسەينىڭ ياپونىيە قۇرۇقلۇق داشۆسىدە ئوقۇغان يۇقىرى سەۋىيىلىك ھەربىي مۇتەخەسسىس ئىكەنلىكىدىن خەۋەر تاپقاچ، ياڭ جاڭجۇڭنى قوناق دانىسىدەك ئىككى تال قوغۇشۇن بىلەن ئۇ دۇنياغا ئەۋەتتۇەتكەن پەن ياۋەنىنى، پەن ياۋەنىنىڭمۇ ياپونىيىدە ئوقۇغان زىيالىي ئىكەنلىكىنى ئېسىگە ئېلىپ، «بۇمۇ پەن ياۋەن Ⅱ » بولۇپ قالمىغىيدى دېگەن ئەندىشە بىلەن ھېلىقى كىشىگە «شېڭ شىسەينىڭ ئورنىغا باشقا ئادەم تېپىڭ» دەپ تېلېگرامما ئەۋەتتى. بىراق، ئۇ كېچىككەنىدى.

شۇنداق قىلىپ، شېڭ شىسەي ئۆزىنىڭ خوتۇنى بىلەن ھېلىقى كىشىنىڭ ھەمراھلىقىدا 1930 ـ يىلى كۈز كۈنلىرى سىبىرىيە تۆمۈر يولى ئارقىلىق ئۈرۈمچىگە يېتىپ كەلدى ۋە ئۇزۇن

① مىلادى 1929 ـ يىلى.

ئۆتمەي دۇبەن مەھكىمىسىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك مۇشاۋىرلىقىغا تەيىنلەندى. بىراق، ئۇنىڭ كۆڭلى تېخى ئارام تاپمىغانىدى.

«قىزىق ئىش! — دەپ يازدى شېڭ شىسەي شۇ كۈنلەردىكى خاتىرە دەپتىرىگە، — بىزنىڭ بۇ سەردارىمىز(جىڭ شۇرېننى دېمەكچى) غەلىتە ئادەم ئىكەن. مېنى شۇنچە يىراقتىن چىللاپ كەلگىنى نېمە يۇ، ئەمدى ئۆزىدىن خۇدۇكسىرەپ دوممىسىيۋالغىنى نېمىسى! شىنجاڭنىڭ ھۆكۈمدارلىرى بىلىملىك كىشىلەردىن خەۋپسىرەيدىكەن، نېمە دېسە ‹خوش› دەيدىغان بىلىمسىز لەببەيچىلەرنى ياخشى كۆرىدىكەن. بۇ ياڭ زېڭشىندىن قالغان ئۇدۇم ئىمىش دېگەن گەپلەر راست ئوخشايدۇ. ئۇنىڭ ئەتراپىدىكىلەرنى قارىمامدىغان، ھەممىسى نان قېپى، ئىچى تار، يۇرتۋاز بىر نېمىلەر ئىكەن. گەنسۇلۇق بولمىغانلارنى يەكلەيدىكەن. مېنىمۇ شەرقىي شىماللىق دەپ يەكلىگىلى تۇردى. مەن خۇددى قىتىغۇر قېيناننىڭ ئالدىغا كەلگەن يېڭى كېلىنگە ئوخشاپ قالدىم. ھېچقىسى يوق، تېخىمۇ كەمتەر، مۇلايىم ۋە چىقىشقاق بولۇپ، ھەممىگە چىداپ تۇرۇشۇم كېرەك. بۇ پور كۆتەكنىڭ ئۆمرىمۇ ئۇزۇنغا بارمايدىغاندەك تۇرىدۇ. ئەمما، ھەرگىز جىم ياتماسلىقىم دەركار.»

دەرۋەقە، ئۇ جىم ياتمىدى. جىڭ شۇرېن تەرىپىدىن تەسىس قىلىنغان ھەربىي مەكتەپتە تاكتىكا دەرسى بېرىپ يۈرۈپ، بىرمۇنچە ياش ئوفىتسېرلارنىڭ كۆڭلىنى ئوۋلىۋالدى. مۇھىمى ئۈرۈمچى ناھىيىسىنىڭ ھاكىمى تاۋمىنيۇ، ياپونىيە قۇرۇقلۇق ئارمىيە ئۇچقۇچىلار مەكتىپىنى پۈتتۈرگەن لى شياۋتيەن، شىمالىي مىلىتارىستلارغا قارشى ئىنقىلابىي ھۆكۈمەت تەرىپىدىن سابىق سوۋېت ئىتتىپاقىغا ئوقۇشقا ئەۋەتىلىپ، كېيىن ئۈرۈمچىگە قايتىپ كەلگەن ۋە دۇبەن مەھكىمىسىدە مۇشاۋىرلىق ۋەزىپىسىدە تۇرغان چېڭ جۇڭ قاتارلىق كىشىلەر بىلەن بېرىش ـ كېلىش قىلىپ يۈرۈپ ئۇلار بىلەن مەلۇم دەرىجىدە پىكىر بىرلىكى ھاسىل قىلىۋالدى. بۇ

كىشلەرمۇ، جىڭ شۆرىن ھاكىمىيىتىنىڭ مۇستەبىتلىك سىياسىتىگە قارشى ئىدى. بولۇپمۇ قەددى - قامىتى كېلىشكەن، ياشلىق غۇرۇرى جۇش ئۇرۇپ تۇرىدىغان، زىلۋا بويلۇق يىگىت چېڭ جۇڭغا ئۇنىڭ كۆزى كۆپرەك چۈشەتتى.

بىر كۈنى ئۇ چېڭ جۇڭنىڭ ياتىقىدا پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇپ، ئەينەك ئىشكاپتىكى كىتابلارغا قىزىقىپ قالدى. بۇ كىتابلار ئارىسىدا ماركسىزم كلاسسىكلىرىنىڭ خەنزۇ تىلىدا نەشر قىلىنغان بەزى ئەسەرلىرىمۇ بار ئىدى. شېڭ شىسەي ئاۋۋال «كاپىتال»نى، ئاندىن «كوممۇنىستىك پارتىيە مانىفېستى» (خىتابنامىسى)نى ۋاراقلاپ تۇرۇپ:

— بۇ كىتابلىرىڭىز مېنىڭ ياپونىيىدە سىياسىي - ئىقتىساد مۇتالىئەسى بىلەن شۇغۇللانغان چاغلىرىمنى ئەسلەتتى. ئۇ چاغلاردا مەنمۇ سىزدەك جۇشقۇن يىگىت ئىدىم، — دېدى ۋە، — سىزنىڭ ماركسىزم تەتقىقاتىدىن ھاسىل قىلغان نەتىجىلىرىڭىز كۆپ بولسا كېرەك - ھە! — دەپ مەنىلىك كۈلۈپ قويدى.

— نەدىكىنى، مەن ماركسىزمدىن پەقەت بەزى باشلانغۇچ ساۋاتلارنىلا ئۆگەندىم خالاس! — دېدى چېڭ جۇڭمۇ ساددىلىق بىلەن كۈلۈپ، ئاندىن ئۈستەل سىيرتمىسىدىن قاتتىق مۇقاۋىلىق خاتىرە دەپتەرلىرىنى چىقىرىپ، «مېنىڭ ئۆگەنگەنلىرىم شۇنچىلىكلا» دەپ ئۇنىڭغا ئۇزاتتى.

شېڭ شىسەي بىر دەپتەرنى دىققەت بىلەن ۋاراقلاۋېتىپ، بىرنەچچە قېتىم «بەللى ئىنىم يارايسىز، يارايسىز» دەۋەتتى.

3

رومانىمىزنىڭ بىرىنچى قىسمىدا بايان قىلىنغىنىدەك، 1931 - يىلى ئەتىيازدا پارتلىغان قۇمۇل دېھقانلار قوزغىلىڭىنىڭ

تەسرى بىلەن پۈتۈن شىنجاڭ زېمىنىدا مەيدانغا كەلگەن قاتتىق داۋالغۇش ۋەزىيىتى نەتىجىسىدە، 1933 ــ يىلى 12 ــ ئاپرېل كۈنى ئۈرۈمچىدە چوڭ سىياسىي ئۆزگىرىش يۈز بېرىپ جىن شۇرېن تەختتىن قوغلاندى. شېڭ شىسەي تاسادىپىي ھالدا تەخت ئىگىسى بولۇپ قالدى. چېڭ جۇڭ، تاۋ مىنيۈ ۋە لى شياۋتيەن قاتارلىق كىشىلەر ئەنە شۇ سىياسىي ئۆزگىرىشنىڭ باش رولچىلىرى بولغان ۋە چوڭ ئۈمىدلەر بىلەن شېڭ شىسەينى يۆلەپ تەختكە چىقىرىشقا بىۋاسىتە قاتناشقانىدى. ئەمما، شېڭ شىسەي تەختكە چىقىۋېلىپلا ئۇلارنى داغدا قويدى. يەنى تاۋ مىنيۈگە ئاران ئۆلكىلىك ھۆكۈمەتنىڭ باش كاتىپلىقى، لى شياۋتيەنگە ئاۋئاتسىيە مەكتىپىنىڭ مۇدىرلىقى، چېڭ جۇڭغا بولسا، ئاران دۇبەن مەھكىمىسىنىڭ باش مۇشاۋىرلىق مەنسىپى تەگدى. ئۇلار لېۋىنى چىشلەپ قالدى. بىراق، ھازىرچە بىرەر قارشىلىق كۆرسىتىشكە ئىمكانىيەت بولمىغىنى ئۈچۈن دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ پەيت كۈتمەكتە ئىدى.

شۇ ئارىدا خوجىنىياز ھاجى بىلەن ماجۇڭيىڭ ئوتتۇرىسىدا ھېلىقى جىمسار ۋەقەسى يۈز بېرىپ، شېڭ شىسەينىڭ ئوشۇقى ئالچۇ قوپتى. تەقدىر بۇرۇنقى ئىتتىپاقداشلارنى بىر ــ بىرىگە دۈشمەن، دۈشمەنلەرنى بىر ــ بىرىگە ئىتتىپاقداش قىلىپ قويىدى ۋە ئىككى ئارىدا لاتتىق ئۇرۇش باشلىنىش ۋەزىيىتى شەكىللەندى. جياڭ جيېشى توپىلاڭدىن توقاچ ئوغرىلاپ، شىنجاڭدا ئۆز ھۆكۈمرانلىقىنى تىكلەش مەقسىتىدە خۇاڭ مۇسۇڭ دېگەن بىر چوڭ ئەربابنى ئايروپىلان بىلەن دەرھال ئۈرۈمچىگە ئەۋەتتى. خۇاڭ مۇسۇڭ شىنجاڭدىكى «دۇبەنلىك» تۈزۈمىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، ئۇنىڭ ئورنىغا شېڭ شىسەي، ماجۇڭيىڭ، خوجىنىيازھاجى ۋە ئىلىدىكى مىلىتارىست جاڭ پېيۋەندىن تەركىب تاپقان ھەربىي ئىشلار كومىتېتى تەسىس قىلىش، شېڭ شىسەينى بولسا شۇ كومىتېتقا باشلىق بولۇشنى تەشەببۇس قىلدى.

«چۆچۈرنى خام ساناپسىز جانابىي خۇاڭ مۇسىڭ ئەپەندىم، — دەپ يازدى شىڭ شىسەي شۇ كۈنلەردىكى خاتىرە دەپتىرىنىڭ بىر بېتىگە، — مەن سىز ئويلىغاندەك ئادۇ①لاردىن ئەمەس، مەن شۇنداق ئىشلارنى قىلايكى، ئۇنى كۆرۈپ كۆزىڭىزگە ياكى قۇلىقىڭىزغا ئىشەنمەي قالغايسىز!»

ئۇنىڭ يېنىدىكى يۇمشاق ئورۇندۇقتا قىرقىم چاچلىرىنى تۈزەشتۈرگەچ، شىڭ شىسەينىڭ قەلەم تۇتقان قولىدىن كۆزىنى ئۈزمەي ئولتۇرغان چۈيۇفاڭ خۇددى بىر نېمىدىن چۆچۈپ كەتكەن كىشىدەك:

— يەنە نېمە قىلماقچىسىز؟ — دەپ ئەندىكىپ سورىدى.

شىڭ شىسەي قولىدىكى يۇڭ قەلەمنى ئۈستەلگە تاشلاپ بېشىنى كۆتۈردى. يوغان كىرسىن لامپىنىڭ يورۇقىدا ئۇنىڭ چىرايى مىس ھەيكەلدەك پارقىراپ شۇنداق سۈرلۈك كۆرۈندىكى، چۈيۇفاڭ بۇ سۆرۈن چىرايىنى تۈنجى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك ئىختىيارسىز ھالدا يەرگە قارىۋالدى. شىڭ شىسەي ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇرۇپ، «سېنىڭدىن يوشۇرىدىغان سىرىم يوق» دەپ گەپ باشلاپ تۇرۇشىغا، چۈيۇفاڭ ئورنىدىن دەس قوپتى ۋە ئىشىك - دېرىزىلەرنى كۆزدىن كەچۈرۈپ پەردىلىرىنى باشقىدىن تۈزەشتۈرۈپ قويدى - دە، ئاندىن:

— قېنى سۆزلەڭ، قۇلىقىم سىزدە، — دەپ جايىغا كېلىپ ئولتۇردى.

— مانا بۇ ئىشىڭ يارايدۇ. ئېھتىيات كېرەك، ئېھتىيات، — دەپ ئاۋازىنى تۆۋەنلەتتى شىڭ شىسەي بىر قولىدا بۇرۇتىنى سىلاپ

① ئادۇ — جۇڭگونىڭ «ئۈچ پادىشاھلىق ھەققىدە قىسسە» ناملىق مەشھۇر تارىخىي رومانىدىكى پادىشاھ ليۇبېينىڭ ئوغلى ليۇ جەننىڭ ئەركىلەتمە ئېتى. ئۇ دادىسىنىڭ ئورنىغا پادىشاھ بولغان بولسىمۇ، قابىلىيەتسىزلىكىدىن ھېچ ئىشنى باشقا ئېلىپ چىقالمىغان ۋە بارا - بارا دۆت، يارامسىز ۋە بىرمەر غايىسىنىڭ تايىنى يوق شەخسلەرنىڭ تىپى بولۇپ قالغان.

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com